



## Sostinės' center' skomb tarmiošk šnekt

Vido Dulkės nuotrauka

Kalbininkė Irena Kruopienė mūsų krašte nėra dažnas svečias. Tačiau, ištaikiusi progą, stengiasi čia užsukti. Kažkada svajojusi būti daktare, ja tapo, tačiau humanitarinių mokslų. O šiemet ji tapo ir Mykolo Romerio universiteto profesore, ERASMUS studentams dėstančia lietuvių kalbą. Gyvendama sostinėje, I. Kruopienė nenutraukia ryšių su kraštiečiais, dalyvauja Vilniaus pasvaliečių bendrijos veikloje. Jos įkurto kalbos praktikos centro „Lingua Lituanica“ sienos, kaip pati sako, dažniau girdi mūsų tarmę nei bendrinę kalbą. Šiame centre kalbos kursai rengiami ištisus metus. Čia studentai mokosi arba tobulina lietuvių kalbos įgūdžius, susipažįsta su Lietuvos kultūra. Tad pagrindine pokalbio tema pasirinkome kalbą ir su ja susijusius aspektus.

Agnė Grinevičiūtė

### **Kep gime „Lingua Lituanica“?**

Jilgo laiką dirbė Vilniaus universitet, mokių užseniets' ir mūsų students letuvių kalbos. Rašių disertacijų, dirbė mokslėn' darbų. Galiam sakt', ka vieno gražio dieno pajotų, ka nores' kažka kita, kažka sava, neišmėginta. Norėjes' naujų idėjų, savarankiškuma, dirbt' tēp, kep pat' supront. Jaučio, kad es pakankame subrends tokiam žengsen'. Pasitarem šų sesial Genovait' – abidėv lituanistės' – tēp ęr atsirada šitas centrs.

### **A pradž' buva šonk'?**

Nepasakyč', ka labė šonk', graičiau sekmiōng. Visiške neturėjō panašios patertēs', neišmaniō ekonomikos, vadybos dalykų. Filologė jemtēs' tokios veikles buva didela riziok ęr baisë nepopuliar. Daba pagalvoj, kad, ka gera, jō bijoč'. Bet tadė viskas atrode daug paprasčiau. Žinams, lauke ir daug nežinomybės'. Gal' tadėl' ir jėmiōs. Be ta, šitō centro

įsteigem prieš krizę. Tas ar buva didel's išbandioms, bet atsilaikem. Nesijemem didelių projektų, nei-siskolinam bankam. Kiek užsidirbdavam, iš ta ir gyvendavam. Nėkad par daug neišlaidavam. Ačiū Diev, viskas susiklostė sekmiogė, ir pernė šventem „Lingua Lituanica“ 6 metų sukaktė.

### **Iš kūr kila mēnt's čė turēt' galerijō?**

Dėstėdam universitet', visadė norėjō estetiškōs darba vietos. Tėnai auditorijos kėp auditorijos: bū-dava geresnių, būdava ir prastesnių. Žinams, tadė apė jok's galerejs nebuva nė kalbos. Kė įkūrem šitō centro ir pradėjam sava veiklė, susitikam garso fotografo Vidō Dulkė. Jōs mum padovanojė dvė meniōšks, simboliōšks nuotrauks. Vėno pavaiz-duotos gilios provėžos Pasvale maklynė, kito nu-otrauko – daržinēs' dur's sō senovėn' užrakt. Tadė pamislėjō, kėp būtū smag rengt' fotografėjū parods. Ka nōsiperk' vertingō, brangō paveikslō, jōs vis tiek po kiek laika nusibost. Keičiamos parodos gerė ir dėl' ta, ka jōs sukel' daug įdomiū pokalbiū temū sō studentės. Pīrmos paro-dos autor's ir buva Vids Dulke. Apė ja nuotrauks, pavadiōnts „Tėviškės spal-vos“, studentė raše raši-nėl's, nors jie buva tēk pradėjė mokėtēs lietuviū kalbos. Parodos yra pōik' mokyma priemone, o ko jō kalbet' apė estetinė funkcijō.

### **Kalbos praktikos centōrs reng' kurs tiek už-seniečiam, tiek letuviām. Kokēs' tiōkslės tie žmon's mokas letuviū kalbos?**

Letov's galiam skirt' ont dvė grōp's: redagavima ir sakytinēs kalbos kursū dalyv's. Redagavima kurs lōnka redaktorė, vertėjė iš savivaldybiū, ministeri-jū, Europos Sąjungos institucijū. Tie kurse vykst dō karts par mets: lapkričė ir balandžė mėnesēs. Prė re-dagavima galiam priskirt' ę kalbos kultūros kurs. Kėt' – kirčiavima ir tartēs' kurse. Mana disertacijos tem yra iš fonologijos. Universitet' ilgō laikō dėščio kirčiavimō ir tartė, o daba tō pat' dėstō Lietuvos mu-zikos ir teatra akademijō (LMTA).

Pagrindin's užseniečių, pradedōnčių mokėtēs' nu nule, tiksōls yra pramokt' letuviū kalbō. Kėt' nor' jō patobulėt', tret' – išmokt' mūsū kalbō labė gerė. Priežastēs', dēl' ka jie nor' mokėtēs', įvairios, bet pačios dažniausios – darbs, karjer. Ne paslapt's, ka dabar daug mēšriū šeimū, kūr vyrs ar žmon yra letuvė, a jū situoktinė nor' susikalbet' sō ontros pu-sės' giminaičēs'. Kartes pasteb', ka letuv' ne tēp jō svarb, a ja situoktin's kalb letuvėškė.

Yra ę tokiū užseniečių, kam mokėtēs' letu-viū kalbos – malons užsijemims. Turėjam vieno studentō iš Suomijos. Gimtadėne prog jōs sugalvoje pasidavanot letuviū kalbos kurs, nors neturėjė jokiū ryšiū sō Lietov. O paskiau ja dovanos sau tēsdavas ir tēsdavas. Dabar tēkslė neatmen, bet triōs ar ketōrs žiemos kurs jōs jō pasidavanojė.

### **Kuo ypatėng' vasaros kurse?**

Gal' jie nēra kuo nors labė ypatėng', bet nuoširdōs. Juos dažnė vadinam šeimū kurse, bō neretė atvažiuoj sō šeimom. Pernė įvedem naujovė, kad ir vaike kart galletū mokėtēs' letuviū kalbos. Ligi tol' buva tēk suaugusiū gru-pės'. Mūsū kolektyvs irgi šeimynėn's: dėstō aš, mana sese, o vadybos reikals tvarka dōkte Dovile.

Kurse vykst Vilniō. Į juos įvein ne tēk kalbos mokiōmas, bet ir kultūrine program. Lōnkam mu-ziejs, reikšmingiaus' Vilniōs viets. Savaitgalēs' va-žiuojam ont ekskursejs. Par juos kultūriniū dalykū neatskiriam nu kalbos. Parengiam visokiū uždōčių, ka dalyvė iš tū išvykū grįžtū pramokė kalbos, o ne tēk pamatė, kok' graž' Lietov.

### **Jūsū seserė, Šiauliū universiteta profesorė Genovaitė Kačiuškienė, kalbos dalykė ar nesvetēm'. Iš kūr Jūsū šeimō ta meila kalbė?**

Gerė sekėdavas rašyt' rašinėl's (juokias'). Meila kalbė nebuva kėp nors specelė puoselejė. Lietu-viū kalb nō pat' pradiniū klasiū buva mana mėgs-tamiaus' dalyks.



LINGUA LITUANICA



Su seserimi Šiaulių universiteto profesore Genovaite Kačiuškiene ir poetu Vladu Braziūnu kraštiečių susibūrimo kalbos praktikos centre „Lingua Lituanica“ 2010 m.

Sesę irgi gerę sekę letuvių kalb. Bet, baigs mokyklę, ji noręje stot' ūn teisę. Kę atveže dokumionts ę universiteto, prijemima komisej pasake, ka mergaitęs' tur' nedaug vęlęių įstot' ę teisę, nec ir sę geres bales. Jeigu bęs vyrų, pirm prijoms juos. Išgiõrds tokiõ prognoze, pasirionka letuvių kalbõ. Žinams, jos pavezds man' labę paveike. Sesõv, parvažiavs par atostogs iš universiteta, pasakodava, kęp ir ko mokas, ka važiuoj õnt ekspedicejys. Graite sęprato, kad ir aš ta nor'. Tęp geveniõms sędęlioje, kad daba abidęv profesoręs lituanistęs'.

#### **Dęstat „Lingua Lituanica“, Muzikos ir teatra akademijo ir Mykola Romere universitet'. Kuo Jum įdoms darbs sę studentes?**

Atsakydam ūn šito klausimõ, pradęs' nõ tola. Bõvõ da studente. Man' didžiaus' autoritets ir mokytojs buva a.a. profesor's Aleks Girden's. Įõs nõ pat' õntra kursa vadovava mana kursiniam darbam, vęliau diplominiam darb, disertaciję, įõs uždege meile sava tarmę.

Tuokart ape kažkõ kalbejam. Prasitariõ, ka negal' pakęst' beprasmiška darba. Tadę Aleks Girden's paklause: „Kok' prasme studentam skaityt' ir skaityt' paskaitis? Atein egzamiõns, a jie vis tiek nie-

ka nemok.“. Poikę sęprato, ka profesor's juokauj, bõ žinojõ, kad ir man', studentę, ir jam, tiek daug studentų išugdžiuisiam, prasingesne darba i büt' negal'. Ir iki šiol' neįsivaizduoç' kita darba. Neretę labę pavargst, bõ dirbdam įded daug energijos, jęgų ir šęrdęs'. Kartes pagalvoj, gal' reiktų ka nors paprastesne, gę reik' ne tęk dęstęt', bet tõt' dirbt' ir mokslęn' darbõ, rašyt' straipsęn's. Bet tokiõs męntęs' kęp mat praain. Dirbdam sę jauniõm, nejučiõm susitapatiõn su juo, ir tas nelaidž' apkerpët'.

Dęstędam suaugusiẽm, irgi gaun daug patęrtęs'. Tie, kas mokas letuvių kalbos, jos mokas pat's, nikana neverčiam'.

Jauç' didel' pasitenkęnẽmõ, kę

atein ę „Lingua Lituanica“ auditorejõ, a viõsų akęs' spęndž'.

Turęjõ vieno studentõ iš Indijos. Įõs atnešdava sava namų darbs ir visõlaik juos rodędava, duodava taisyt'. Mandagę atstumdavõ. Ka patikręs' ę sęrašys' klaidis, pasęžeręs ę juos ę po minutęs' užmiõrš. Tę liepdavõ skaityt'. Ka pats skaita, geriau prisimian ir tart's geręj. Bet students kitõ dieno vęl' banda įbrukt' sęšvęnę. Paskui paaiškeje, ka inds noręje, ka aš kõ nors įrašyç' sava rõnk. Tadę įõs tõ vietõ nufotografuoj arba pasidara kopejys ę pasided õnt seifõ, a vęliau su didžiaus' pagarb žiūr' ę kitiẽm roda: çę paraše mana dęstętoj. Nõ ta laika aš dažniau jam pradęjõ rašyt' visok's pastabęls.

#### **A par viõs darbs randat laika grįžt' ę giõmts Vašks?**

Daba Vaškuos' apselõnkõ rečiau, bõ Mamyte bün arba pas mum, arba pas sesiale. Bet Vaškuos' lika kapele, Mamytęs' namę ir gęlių daržel's. Nõvažiuojam, aptvarkam, bišk' pabünam, soseręnke vęs' padainuojam ę vęl' išsiskirstam. Nebün tęp, kad atvažiuoç' õnt Vašks atostogaut'. Kol' vaike buva maž', çę pralaisdavam savaite ar dvę.

### **Jų nemaže metų gyvenat sostinė. A ir če puoselejat' tarmė?**

Šitas mūsų tarmišk pokalb's irgi yra gers pavėzd's. Mana nuomon', tarme neturėtų būt' vien užpečke kalb. Juo visko gal' pasakyt' ne kiek ne blogiau negu bendrėn' kalb tiek mokslinėm, tiek buitinėm ar gyvenimiškom temom. Aš pat' pameršt' tarmės' nikėp negaleč'. Visad atsirand žmonių, sò katrais kalbam tarmiške, nec ir gėrdžiont' aplinkiniam. Gal' ir ne visai mandag sò vienes kalbet vėnaip, sò kiotes – kitaip, bet pasižiūr' žmog ont ak's, matò, ka jòs iš Pasvale, ę kitaip šnekėt' nebegal'.

Tarme yra mūsų namų kalb. Mana vyrs iš ta pače krašta, vaikų gimtoj kalb – tarme. Tarmiške šnekam sò dukter' ę seser' nec dirbdamos pačiam Vilniòs center'. Galiam sakyt', „Lingua Lituanica“ sienos daugiau gėrdž' Pasvale šnektò.

### **A Jum, kilusę iš mūsų kraštų, nebuva sònk mokėtes' bendrinės' letuvių kalbos?**

Turėje būt' sònk, bò labė daug skirtumų nò bendrinės' kalbos. Studijuojont' pirmam kurs', buva

fonetišk, reikėje transkribuot', išmukt' taiseklionge skaityt' tekstò. Bet aš didelių problemų neturėjò.

Paskui docents Aldons Pupk's jėme dėstet' kalbos kultūrò. Išgėrdęs', iš kòke aš krašta, neturėje didelių vėlčių, ka įskaitò gales pasėrašyt' iš pirma karta. Geriaus' atvej, iš dvylikta. Jì labė nustebėnò atpyls ištraukò iš Jona Biliūna „Kliudžiau“ i nepadar's daugiau klaidų, negu buva laist. Tas man' suteike daug pasitikėjima.

Nò ta laika nusiteikiò, ka, jeigu kalb bendrėn' kalb, tòr' kalbėt' taiseklionge. Tarpinės' kalbos nebuva: kalb arba tək tarmiške be jokios tarmės' klaidos, arba bendrėn' kalb taiseklionge ęr tobulė.

Praėjs kelioliake, o gal' ę daugiau metų, sò docent Aldon Pupk' konferencijo skaitem pranešioms. Jòs jòkòaudams prasitare: „Na, va, net Kruopienė, būdama iš Pasvalio, padarė tik vieną klaidą“ (juokiasi). Aš irgi pajòkòdam atsakiò: „Es tok' laimiòng, bò mana mokėtojs Aldons Pupk's irgi padare vieno klaidò“.

*Interviu šiaurės aukštaičių tarme užrašė  
prof. Irena Kruopienė*

Su kolegėmis, kraštiečėmis, lituanistėmis (iš kairės): prof. Meilute Ramonienė, doc. dr. Brone Stundžienė ir lekt. Joana Pribušauskaitė Pasvalio Mariaus Katiliškio viešojoje bibliotekoje 2007 m. Vido Dulkės nuotraukos

